

щодо його практичного виконання. Це надасть можливість допомогти студентам засвоїти методіку роботи над окремим завданням, ознайомитися з розгорнутою програмою з дисципліни, самостійно поглиблювати знання, вміння та навички в галузі живописної грамоти

Література

1. Живопись. Метод. рекомендации и программа для специальности 030600 "Изобразительное искусство, художественный труд и черчение" / Сост. Авраменко В. П. – Кривой Рог, 1991. – 30 с.
2. Живопис. Робоча програма для спеціальності 7.01.01.03 "Образотворче мистецтво" / Уклад. Дмитренко В. В. – Кривий Ріг, КДПУ, 2003.
3. Педагогіка вищої та середньої школи: Зб. наук. праць. – № 10. Спец. випуск. Художньо-педагогічна освіта ХХІ ст.: теорія, методи, технології / Редкол. Буряк В. К. та ін. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – 356 с.
4. Программы педагогических институтов. – Сб. № 14. – М.: "Просвещение", 1988. – 150 с.
5. Рыбдин А. С. Живопись. Учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений. – Одесса, 2004. – 200 с.
6. Українська Академія мистецтва. – Зб. наук. праць. – К., 1995. – 215 с.

КОНЦЕПЦІЯ ІСТОРІЇ ДАВНЬОУКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ АРХЕОЛОГІЧНОЇ НАУКИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Удріс І.,

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті висвітлюється проблема становлення наукової концепції історії вітчизняного мистецтва. Розглядаються публікації із зазначеної проблеми провідних фахівців тієї доби у Працях археологічних з'їздів кінця ХІХ – початку ХХ століття в якості джерельної бази для висвітлення історіографічних питань в дослідженнях різних аспектів українського мистецтва.

Ключові слова: магістерська художньо-педагогічна освіта, історія мистецтвознавства, археологія.

Аннотація. Н. Удріс. Становление концепции истории староукраинского искусства в контексте развития археологической науки конца ХІХ – начала ХХ столетия. В статье освещается проблема становления научной концепции истории отечественного искусства. Рассматриваются публикации по указанной проблеме ведущих специалистов той эпохи в Трудях археологических съездов конца ХІХ – начала ХХ столетия в качестве источниковой базы для освещения историографических вопросов в исследованиях различных аспектов украинского искусства.

Ключевые слова: магістерське художественно-педагогічне образование, історія мистецтвознавства, археологія.

Annotation. Udris I. Becoming of conception of history of ancient Kiev's art in the context of elaboration of archaeological science at end of the XIX and beginning of the XX century. In the article is explained the problem of becoming of scientific conception of history of domestic art. The publications are examined on the indicated problem of leading specialists of that epoch in Labours of archaeological conventions at end of the XIX and beginning of the XX century as an information base for explaining of historiography questions in researches of different aspects of history of the Ukrainian art. *Keywords:* master's degree artistically-pedagogical education, history of study of art, archaeology

Постановка проблеми. Реорганізація сучасної вищої освіти в Україні містить серед інших завдань чіткий розподіл на ступеневі рівні бакалавр та магістр. Основоположні цілі магістерської підготовки в художньо-педагогічній освіті – здобуття спеціальних знань та умінь для виконання науково-дослідної та науково-педагогічної роботи в галузі образотворчого мистецтва та дизайну. В зв'язку з цим все більш відчутною є необхідність широкого запровадження у навчальний процес спецкурсів з історії вітчизняної науки про мистецтво як провідного розділу теорії та історії мистецтва. Ознайомлення магістрів з основами вітчизняної історії мистецтвознавства створить передумови для ґрунтовнішого історіографічного огляду конкретних питань в магістерських дослідженнях.

Кожна галузь наукового знання на певному етапі свого розвитку відчуває потребу в систематизації та оцінці власних досягнень, у створенні своєї історії. Ця істина стосується і вітчизняного мистецтвознавства, оскільки солідна наукова спадщина у сфері дослідження національного образотворчого мистецтва все настійливіше вимагає повноцінної історії нашої мистецтвознавчої науки. Особливої уваги заслуговує доба становлення наукових знань про українську образотворчу класику, а саме – остання чверть XIX століття та початок наступного. Саме в цей час відбувався процес кристалізації предмету даної науки, виявлення того кола явищ, що підлягало її вивченню.

Роботу виконано у контексті НДР Криворізького державного педагогічного університету.

Аналіз досліджень та публікацій. Зазначений напрямок досліджень входить до сфери зацікавлень багатьох науковців. Питання

становлення тієї чи іншої галузі знань про мистецтво в окреслену добу висвітлюються в публікаціях та дисертаційних дослідженнях М. Селівачова, Л. Соколюк, с. Побожія, В. Пуцка, В. Ханка, В. Ульяновського, О. Франко, М. Криволапова, В. Скирди та багатьох інших. Проте, варто більше уваги приділити висвітленню провідних факторів, що стимулювали формування мистецтвознавства як самостійної наукової дисципліни. В цьому контексті вагому роль відіграли археологічні з'їзди, які проходили у названі часи на території України, зокрема – публікація наукових результатів цих з'їздів.

Метою роботи є висвітлення ролі опублікованих праць археологічних з'їздів останньої чверті XIX – початку XX століття як джерелознавчої бази у дослідженні процесу формування концепції історії національного мистецтва як предмету вітчизняної мистецтвознавчої науки зазначеної доби.

Отримані результати. Мистецтвознавство як наукова дисципліна в багатьох національних європейських школах формується в XIX столітті. Передусім це стосується тих регіонів, де предметом дослідження постає православна медієвістика – науковий напрямок, який європейське мистецтвознавство в ті часи лише починає розвивати. З середини століття до цього процесу долучається і Україна. Ця доба в країні була позначена активним розвитком різних галузей гуманітарного знання. Якщо у першій половині століття вітчизняна культура розглядалась у контексті історичної науки, то з середини його починається інтенсивне виділення літературознавства, музикознавства, мистецтвознавства в окремі наукові дисципліни. Серед чинників, що вплинули на становлення національної науки про образотворчо-пластичні мистецтва слід назвати зростання зацікавленості археологічними дослідженнями, в руслі яких значною мірою розвивалось в останній третині XIX століття вітчизняне мистецтвознавство.

Причини такої тісної залежності полягають у відсутності на той час чіткого розмежування між окремими історичними дисциплінами. Ще не був завершений процес переростання археології з допоміжної дисципліни при історії та філології в самостійну галузь знання, через що сфера її діяльності була дуже розпливчастою. Зокрема, в зазначену добу

археологи вивчали пам'ятки мистецтва. Навіть більше: дослідження мистецьких творів давніх часів було прерогативою саме археології, а не історії мистецтва, яка переважно займалась теоретичними проблемами. Це підтверджується висловлюваннями науковців, що прагнули реанімувати сфери діяльності обох наук та сформулювати предмет дослідження кожної.

У виступах відомих дослідників О. Уварова, І. Павлова, І. Забеліна на Археологічному з'їзді в Києві в 1874 році відбито тогочасне розуміння предмету археології як історії мистецтва. (16, 16-19) Аналогічне трактування міститься і в працях Н. Кондакова, який писав: "Ми вважаємо можливим думати, що наука старожитностей і мистецтва православного Сходу є обов'язковою для російської археологічної науки" (6, 5) Подібні міркування містяться і в працях його учнів Є. Редіна та Д. Айналова. Є. Редін навіть говорить про необхідність поєднання у спільну науку археології та історії мистецтва, що нашаровуються одна на одну і широкого викладання цієї науки у всіх університетах. (10, 3-4)

Отже, дослідження в галузі давнього мистецтва в останній третині XIX століття проводились у контексті розвитку археологічної науки, її спеціалізованих організацій та установ. Особливу роль у цьому процесі відіграли Всеросійські Археологічні з'їзди, проведення яких у XIX – початку XX століттях обумовило найважливіші досягнення у багатьох галузях гуманітарних знань. Історія їх пов'язана з діяльністю Московського археологічного товариства, яке започаткувало проведення регулярних зібрань фахівців своєї галузі.

Всього з 1869 по 1911 роки було скликано п'ятнадцять Археологічних з'їздів, причому шість із них відбулось на території України. Серед провідних завдань цих наукових зібрань організатори називали визначення заходів по охороні пам'яток культури, вироблення методів та прийомів їх дослідження та систематизації, обмін досвідом та виклад і обговорення отриманих результатів а також – популяризацію археологічних знань. На кожному з'їзді заслуховувались численні доповіді, що охоплювали різні аспекти археології, історії, філології, етнографії, мовознавства, літератури, історії мистецтва передусім регіонального спрямування. При кожному з'їзді

влаштувалися виставки, що доповнювали читані на засіданнях реферати, демонстрували результати пошукових робіт і знайомили учасників з культурно-мистецькими пам'ятками регіону, де даний з'їзд проходив. Проводилися екскурсії. Сучасники високо цінували науковий доробок Археологічних з'їздів.

Вагомим результатом діяльності з'їздів стало видання наукових праць кожного з них. "Праці" археологічних з'їздів а також публікації попередніх комітетів є незамінним джерелом інформації для дослідників багатьох ділянок українознавства. Зважаючи на декларовану регіональну спрямованість кожного зібрання найбільшу кількість українознавчої інформації містять публікації матеріалів тих із них, що проходили в Україні. Слід зазначити, що в цей контекст входять і напрацювання вчених, що виконувалися за програмами попередніх комітетів, які обирались на кожному з'їзді як організаційно-наукові керівні осередки дослідницької діяльності вчених на три роки до наступного з'їзду.

Особливу роль у становленні українознавчих наук відіграв III Археологічний з'їзд 1874 року, що проходив у Києві. Попередній комітет з'їзду вніс у програму понад 70 питань, підготовлених до обговорення і укомпонованих у 8 розділів-секцій. Крім цього науковці комітету запропонували ще біля 50 питань, на які бажано було "почути відповідь". (15, 11-16) Цей аспект діяльності комітетів був дуже важливим, оскільки скеровував науковців у актуальних напрямках досліджень. По розділу "Пам'ятки мистецтв та художеств" було визначено 8 тем, вже розроблених, і запропоновано для висвітлення ще стільки ж. Вони стосувалися давньої архітектури, живопису, прикладного мистецтва.

З питань історії мистецтва на з'їзді було прочитано низку рефератів. Доповіді П. Лебединцева (16,76-79), П. Лашкарьова (8) та В. Антонова (16, XV) у сукупності змальовують досить вірну картину розвитку та стильових особливостей київського храмового будівництва домонгольської доби. Опираючись на первісні наукові методики – описи і фіксацію фактів та їх статистичний аналіз – автори виводять підсумкові твердження про те, що хоча аналізовані пам'ятки створені під впливом візантійської художньої системи, в них простежуються

своєрідні художні прийоми та мотиви, характерні лише для давньоруської архітектурної школи. Ці думки сприяли формуванню відповідних переконань щодо своєрідності давньоруського мистецтва та його складних і від самого початку швидше “складносурядних” зв’язків із візантійською культурою.

У контексті реалізації запропонованих з’їздові для висвітлення тем Ф. Вовк виступає з вагомим дослідженням відмінностей української орнаментики. (16, 317-326) Коротко згадуючи орнаментiku в різьбі по дереву, кераміці, писанках, автор зосереджується на вишиваному оздобленні народного одягу. В основу систематизації він кладе вже сформований метод розподілу за формою (геометричний, рослинний, тваринний тощо), але доповнює його і аналізом назв елементів. Звертає увагу автор і на регіональне розповсюдження тих чи інших мотивів та їх походження. Зроблений аналіз дозволяє йому заявити, що найхарактернішими рисами українського орнаменту у вишивці Лівобережжя слід вважати: домінування мотивів, що наслідують рослинні форми; відсутність зображень цілих дерев, постатей людини, тварин, птахів та архітектури; відчутну перевагу в колориті червоного та синього кольорів і лише на самому півдні – жовтого. (16, 322) Підсумкові висновки Ф. Вовка відчутно вплинули на подальші дослідження цієї теми.

Наступним на території України був VI Археологічний з’їзд 1884 року в Одесі, в організації якого брав активну участь Н. Кондаков – голова попереднього комітету. Ще у контексті підготовки до з’їзду він видав працю про візантійські церкви та пам’ятки Константинополя. (6) На з’їзді вчений виголосив важливу доповідь методологічного характеру – “Яка можлива в сучасній науці археології постановка питання про впливи в галузі мистецтва взагалі і візантійського мистецтва зокрема”. (331, 20 авг, 11) Автор критично ставиться до популярного на той час трактування впливів як передачі та засвоєння лише чужої форми, стилю, мови. Н. Кондаков подає своє розуміння впливу як синтезу духовного змісту, думки і форми. І якщо на західні школи візантійська система впливала переважно збоку форми, то історія впливів на давньоруське мистецтво стала історією духовного розвитку за умови його відчутної національної самостійності. П. Троїцький виступив з

повідомленням про символіку візантійського православного храму (331, 18 авг. – С. 11-12). М. Толстой та М. Покровський представили на з'їзді реферати про стародавній іконопис, а П. Лебединцев – змістовну доповідь “Про ікони Софії, Премудрості Божої, Новгородську та Київську” (331, 28 авг. – С. 12) Серед інших рефератів відділу пам'яток мистецтв та художеств привертають увагу доповіді П. Султанова про візантійську та давньоруську архітектуру (331, 18 авг., – С. 12.) По відділу історичної географії та етнографії загальне схвалення присутніх отримала доповідь Д. Яворницького “Дослідження про Січ”. (331, 28 авг. – С. 6-10) Яскравий виклад матеріалу автор супроводжував великою кількістю креслень і малюнків, портретів і пейзажних робіт.

XI Археологічний з'їзд 1899 року, що знову проходив у Києві, став своєрідним підсумком чвертьвікового розвитку мистецтвознавчої науки. Багато чим своїми успіхами з'їзд завдячував роботі попереднього комітету, керованого у Києві В. Антоновичем. Він наполегливо вимагав реалізації постанови Ризького з'їзду 1896 року щодо вивчення окрім Київщини ще і Волині і запропонував понад 30 питань, які потребували дослідження. По відділу пам'яток мистецтва до складу комітету входили такі відомі дослідники як М. Біляшівський, П. Павлов, Є. Редін, Д. Айналов, В. Суслов, М. Султанов, М. Петров. Спільними зусиллями був розроблений список питань і проблем, запропонований на розгляд учасникам майбутнього з'їзду. Центральне місце серед них, як і раніше, належало архітектурі. Проте постановка проблем свідчить про зростання наукового рівня в галузі мистецтвознавства, оскільки плановані дослідження мають на меті наявність узагальнюючих висновків.

Прикладом для порівняння може бути доповідь К. Биковського “Архітектурні пам'ятники Києва XI століття і їх відношення до споруд тієї ж доби в інших місцевостях давньої Русі”, де простежується вплив столичної храмової архітектури на сакральні споруди інших регіонів Київської держави. (2,323) На Київському з'їзді рішуче прозвучало утвердження національної самобутності українського мистецтва в доповідях М. Істоміна про особливості вітчизняного сакрального живопису. В 1897 році він опублікував дослідження про давній іконопис Києво-Печерської лаври, а наступного року подав статтю з

цього ж питання у видання Історичного товариства Нестора-Літописця. (97) На з'їзді вчений виступив з двома рефератами: "Фрески XVII – XVIII століть в храмах Південно-Західної Росії" (17, 61-62) та "Найголовніші риси в іконографії на Волині з XVI по XVIII століття" (17, 97) Аудиторія неоднозначно сприйняла ці повідомлення. Російські дослідники О. Голубцов та М. Покровський заперечували існування окремої волинської школи, більшість же науковців поділяла думку М. Істоміна.

Серед важливих рішень Київського з'їзду слід згадати ухвалу про створення "Комісії по опису старожитностей України". Сформована у 1902 році комісія, до складу якої входили Г. Павлуцький, І. Каманін, В. Щербаківський, В. Щербина, В. Доманицький, М. Біляшівський, Є. Сіцинський, О. Левицький, багато попрацювала над проблемою вивчення української архітектури. Зібраний вченими матеріал було доручено підготувати до видання Г. Павлуцькому, який видав у 1905 році ґрунтовну працю "Старожитності України, Дерев'яні та кам'яні храми". (9)

На XI Археологічному з'їзді загострилась проблема участі західноукраїнських вчених у Всеросійських з'їздах. Формально львівське Наукове товариство ім. Шевченка і окремі науковці отримали запрошення оргкомітету до участі у зібранні, але не реалізували його через заборону вживати українську мову. Дійсною причиною конфлікту стало формування об'єктивних уявлень про самостійність і вражаючий художній рівень образотворчої спадщини українського народу, що зростали від з'їзду до з'їзду. Влада прагнула загальмувати цей процес, в якому активну участь брали західноукраїнські дослідники. Тому на наступний з'їзд наукове товариство вже не отримало запрошення, а окремі дослідники відмовились приїхати. А на з'їзд до Катеринослава ніхто із західноукраїнських вчених не отримав запрошення. Така ситуація викликала обурення науковців Лівобережної України, але проблема залишилась нерозв'язаною. (4,183-186)

Попри зазначені негаразди прагнення утвердити оригінальність та загальносвітову цінність української мистецької класики простежується на археологічних з'їздах початку XX століття. Характерно, що вони

проходили на українській території: в Харкові, Катеринославі та Чернігові.

XII Харківський з'їзд 1902 року отримав високу оцінку всіх учасників. Членами підготовчого комітету була вироблена широка і різноманітна програма. На обговорення з'їзду було винесено 127 питань і цілий ряд запитів. Крім цього, організаційний комітет одержав доручення провести археологічно-етнографічне дослідження цілого регіону та зібрати матеріали для виставки. З метою кращого виконання запланованих завдань до справи були залучені всі викладачі Харківського університету гуманітарного спрямування. Харківська філія організаційного комітету протягом підготовчого періоду видала два томи різноманітних матеріалів. В програмних дослідженнях брали участь комісії Ніжинського інституту, Полтави, Катеринослава, багатьох земств, співробітники музеїв та наукових установ. Вперше в широкому обсязі були досліджені археологічно Харківщина та прилеглі території. (3,326)

Найвищу оцінку учасників Харківського з'їзду отримала виставка, де, на відміну від попередніх, переважали не археологічні, а етнографічні експонати та твори українського образотворчого і прикладного мистецтва XVI – XVIII століть. Вся експозиція була створена завдяки самовідданій праці таких дослідників як Є. Редін та М. Сумцов. (4,188) Виставка мала величезний успіх, про що свідчить окрім всього той факт, що за короткий час функціонування її відвідало майже 60 тисяч чоловік.

В результаті роботи з'їзду вийшло в світ три томи "Праць", де певне місце займають дослідження мистецтвознавчого спрямування. Серед публікацій, пов'язаних з підготовкою до з'їзду, слід назвати роботи Є. Редіна. Як наслідок його поїздок по збору експонатів з'являється стаття "Ікона Недремно око", що поступила в музей старожитностей Харківського університету. (11) Автор проводить огляд іконографії цього сюжету у давньоруському мистецтві від стінописів до предметів церковного призначення. Вирішуючи атрибутивні завдання вчений в результаті аналізу художньої манери робить висновок про належність ікони до української школи іконопису. Цінним джерелом інформації для дослідників музейної справи є публікація вченого про

музей мистецтва та старожитностей Харківського університету. Нарешті, в контексті підготовки до з'їзду Є. Редін опублікував солідну працю "Матеріали до вивчення церковних старожитностей України. Церкви міста Харкова". (12) Виклад зібраних матеріалів з питань місцевої сакральної архітектури автор завершує переконливим висновком про наявність самостійної української школи в системі сакральних мистецтв. Серед цікавих доповідей XII з'їзду слід назвати реферат Д. Айналлова "Мармури та інкрустації Десятинної церкви і Софійського собору". (3,489), відзначений як високоцінний для мистецтвознавчої науки Привертають увагу реферати етнографічного спрямування, прочитані в Харкові: "Коцарство в Харківській губернії" В. Бабенка, "Про ткацтво в Полтавській губернії" В. Василенка. "Гончарне виробництво в Полтавській губернії" А. Заріцького, "Одяг малоросів" Ф. Познанського та інші, що увійшли до третього тому "Праць" Харківського з'їзду. (4,198)

Проведення археологічного з'їзду в певному місті відіграло неабияку роль в культурному житті цього регіону. Д. Яворницький у звіті про діяльність Катеринославського музею О. Поля.(19) зазначає, що лише завдяки перспективі проведення в Катеринославі чергового з'їзду було нарешті завершено спорудження музейного будинку. Крім цього, експедиція по збору експонатів для виставки виявила факти нищення або крадіжки ікон, що зберігались в місцевих церквах. Д. Яворницький добився у місцевої консисторії дозволу забрати в музей твори українського сакрального живопису та прикладного мистецтва.(19,5-6)

Одне з чільних місць в оприлюднених на XIII Катеринославському з'їзді 1905 року доповідях мистецтвознавчого характеру займає інформація Г. Павлуцького за матеріалами згаданої вище "Комісії по опису старожитностей України", та інформація М. Філянського. В. Щербаківський для з'їзду підготував огляд біля 400 пам'яток вітчизняної сакральної архітектури, що отримав загальне схвалення учасників. (13,14) Інтерес містять і інші матеріали другого тому "Праць", зокрема "Рисунки Києва 1651 року по копіям з кінця XVIII століття" В. Смірнова, "Список церков Полтавської губ. XVII – XVIII ст." М. Філянського тощо. (4,211)

Найсуттєвіший внесок у формування концепції історії українського мистецтва зробив XIV Археологічний з'їзд 1908 року у Чернігові. Він проходив у атмосфері значних політичних змін і загального піднесення. Одним з проявів боротьби за демократичні свободи став активний рух народу – особливо інтелігенції – за відміну заборони на українську мову, українське друковане слово, українську культуру. З 1906 року і до початку Першої світової війни – цей загальний рух отримав перемогу. Одразу різко зростає обсяг досліджень з усього спектру мистецтвознавчих питань. Їх кількісний та якісний рівень свідчать, що загальна зацікавленість вітчизняною мистецькою спадщиною шпучно стримувалась імперською владою.

Дві третини II тому “Праць” з'їзду присвячені національній архітектурі і мають проблемний характер. Тематика досліджень зосереджена на пам'ятках Київської та Чернігівської губерній, але на цій основі простежується загальна картина еволюції форм українських, передусім – храмових – споруд. Г. Павлуцький представив по відділу пам'яток мистецтва три повідомлення: про походження форм дерев'яних культових споруд України, про специфіку київських храмів домонгольського періоду та про ампірні будівлі Полтавщини. (18,29-58). Узагальнюючий характер має перша робота, де простежується генеза двох основних типів дерев'яних храмів: трьохбаних та п'ятибаних. Г. Павлуцький зазначає, що у формоутворенні наші храми опираються на візантійську систему, але акцентує увагу на їх самотності. “Якщо різнорідні впливи, яких завжди зазнає мистецтво, перетворені, переплавлені, так би мовити, в горнілі їх душі, то з цього виробляється новий характер мистецтва, новий стиль, чисто місцевий національний”. (18,54)

Продовжує тему доповідь О. Новицького “Риси самотності в українській архітектурі”. (18,59-72) В ній увага зосереджується на трьохбаних спорудах, що вражають розмаїттям пропорційних рішень і красою форм. Віддається належне аналізу будівельних прийомів як у конструкції так і в декорі споруд. Чи не вперше до огляду залучається народне житло. Нарешті, зазначається вплив української дерев'яної архітектури на муровану не лише в Україні, а й у Росії, в храмах наришкінської доби. Високо цінує О. Новицький заслуги у висвітленні

проблеми В. Щербаківського, який на той час оприлюднив логічну схему еволюції дерев'яних храмів від однобанного до дев'ятибанного. (18,60)

Велике дослідження Ф. Горностаєва присвячено архітектурно-мистецькій спадщині Чернігівщини доби просвітництва: “Будівництво графів Розумовських на Чернігівщині”. (18,167-212) Ретельно і з розумінням специфіки пізнього українського бароко характеризує автор Козелецький собор, Трьохсвятительську церкву в Лемешах, палаци в Батурині та Почепі. Найбільше захоплення і тривогу Ф. Горностаєва викликає палац графа Завадовського в Ляличах. Поділена на 5 розділів праця позначена чуттям стильової специфіки. Ще одне повідомлення Ф. Горностаєва стосується іконостасу пензля В. Боровіковського. (18,213-218)

Загальний напрямок мистецтвознавчих досліджень Чернігівського з'їзду спрямований на утвердження своєрідності мистецтва України у контексті загальносвітового художнього процесу, що зазначали сучасники (1,18) Якщо у 1870-х роках дослідники прагнули довести самобутність всієї давньоруської архітектури, виділити її з кола візантійської художньої системи, то тепер ця істина не піддається сумніву. І абсолютно закономірними сприймаються виголошені на з'їзді твердження про самостійну національну художню школу.

Висновки. Посаджені в одну лінію, “Праці” археологічних з'їздів зазначеної доби окреслюють процес становлення концепції еволюції національної образотворчої класики, її стилістичних особливостей та загальної періодизації українського мистецтва на основі єдиної історичної концепції часу. Це свідчить про формування – значною мірою завдяки з'їздам – протягом окресленої доби вітчизняного мистецтвознавства як наукової дисципліни.

Подальший напрямок досліджень. Матеріали статті можуть бути використані в дослідженнях різних аспектів становлення київської школи українського мистецтвознавства зазначеної доби. Ці матеріали можуть лягти в основу досліджень з різних питань історії вітчизняного мистецтва як джерелознавча база.

Література

1. Белецкий А. Отдел церковных древностей на XIV-м съезде в Чернигове. – Харьков, 1909.
2. Биляшевский Н. Ф. К археологическому съезду в Кисеве // Киевская старина. – 1897. – № 2. – С. 310-322
3. Биляшевский Н. Археологический съезд в Харькове. // Киевская старина. – 1902. – № 11. – С. 326-335; № 12. – С. 481-491.
4. Залізник М. Праці археологічних з'їздів у Харкові і Катеринославі // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. Т.90. – 1909. – Вип. – С. 179-212
5. Истомин М. П. К вопросу о древней иконописи Киево-Печерской лавры /Чтения в историческом обществе Нестора-Летописца. – К., 1998. – Отд. II. – С. 3-19. Отд. III. – С. 34-89.
6. Кондаков Н. П. Византийские церкви и памятники Константинополя. – Одесса, 1886.
7. Кондаков Н. П. О научных задачах истории древнерусского искусства. – СПб., 1899.
8. Лашкарев П. А. Киевская архитектура X-XII века / Реферат П. А. Лашкарева. – К., 1875.
9. Павлуцкий Г. Г. Древности Украины. Деревянные и каменные храмы Украины. – М., 1905.
10. Редин Е. К История искусств и русские художественные древности. – Харьков, 1902. – С. 3-4.
11. Редин Е. К. Икона “Недреманное око”. – Харьков, 1901.
12. Редин Е. К.. Материалы к изучению церковных древностей Украины. Церкви города Харькова. – Харьков, 1905.
13. Редин Е. К. XIII Археологический съезд в Екатеринославе. Обзор его трудов. – СПб., 1906.
14. Рефераты заседаний шестого Археологического съезда в Одессе. – Одесса, 1884.
15. Третий Археологический съезд в Кисеве. – К., 1874.
16. Труды Третьего Археологического съезда в России, бывшего в Кисеве в августе 1874 года. С рисунками в тексте и с отдельным атласом, заключающим в себе 25 таблиц. – К., 1878. – Т. II.
17. Труды XI Археологического съезда в Кисеве 1899 года. – М., 1901. Т. II. – Отд. III.
18. Труды XIV Археологического съезда в Чернигове. 1908 год. – М., 1911. – Т. II.
19. Эварницкий Д. И. Отчет Екатеринославского областного музея им. А. Н. Поля. – Екатеринослав, 1907.